

19.12.2023 г.

X 10492/19.12.2023 г.

Изм. №

Подписано от: TSVETANKA MITOVA NINKOVA

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Обратване к.г. № 204/2023г.
Възбудено дело - 90к/2023г.
Стефанов

20.12.2023г.

ИСКАНЕ

от омбудсмана на Република България
за установяване на противоконституционност на чл. 300, ал. 3 от Закона за
съдебната власт в частта „до три пъти“

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

На основание чл.150, ал. 3 от Конституцията на Република България се обръщам към Вас с искане да обявите за противоконституционна разпоредбата на чл. 300, ал. 3 от Закона за съдебната власт в частта „до три пъти“ поради противоречието ѝ с разпоредбите на чл. 4, ал. 1, чл. 32, ал. 1, чл. 48, ал. 1 и ал. 3 и чл. 53 от Конституцията.

Разпоредбата на чл. 300, ал. 3 на Закона за съдебната власт (ЗСВ) предвижда, че при оценка „неиздържал“ стажант-юристът има право да се яви на изпит след допълнителен двумесечен стаж по реда на чл. 297, ал. 2, т. 1, до три пъти. Тъй като съгласно чл. 297а от ЗСВ министърът на правосъдието издава наредба, с която определя: 1. реда за назначаване и разпределение на стажант-юристите; 2. реквизитите на издадената на стажант-юриста стажантска книжка; 3. документите, критериите, стандартите, етапите и предметния обхват на стажантските програми; 4. реда за осъществяване на контрол за изпълнението на стажантските програми; 5. реда за провеждане на изпита за придобиване на

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

юридическа правоспособност; 6. реда за поддържане на публичен регистър на лицата, придобили юридическа правоспособност, същото е регламентирано и в чл. 32, ал. 1 на Наредба № 1 от 01.02.2019г. за придобиване на юридическа правоспособност (Наредбата).

Така предвиденото ограничение на възможностите за явяване на изпит за придобиване на юридическа правоспособност при надлежно завършено юридическо образование е в противоречие както с Конституцията на Република България, така и със законодателството на ЕС и по-конкретно с основното право на свободен избор и упражняване на професия съгласно Хартата за основните права на ЕС.

С въведеното нормативно ограничение, че при оценка „неиздържал“ стажант-юристът има право да се яви след допълнителен стаж на нов изпит за придобиване на юридическа правоспособност до три пъти се нарушават редица конституционни разпоредби, сред които на първо място бих искала да изтъкна чл. 48, ал. 1 и ал. 3 относно правото на труд и свободния избор на професия и място на работа и чл. 53 относно правото на образование, включително и доколкото ограничението обезценява значима лична и социална „инвестиция“, каквато е придобитото висше юридическо образование.

Основният закон е легитимният ограничител на законодателя и в този смисъл установява легитимните граници, в които може да се движи нормативната преценка на законодателя и които не бива да се прекрачват, за да не се наруши общественият договор, а оттук и доверието на суверена.

В правовата държава упражняването на свободата на нормативна преценка от законодателя винаги трябва да съответства на легитимния праг, установен с Основния закон, а основните права и свободи на гражданите са издигнати във висша конституционна ценност. Това не означава, че те не могат да се ограничават, но това може да става в легитимните граници, установени от конституционния законодател, компетентен да извърши преценка относно баланса в претеглянето на обществения и личните интереси.

Сред принципите на правовата държава са и правната сигурност и предвидимост, които считам, че са накърнени, включително по отношение на студенти по право, които са започнали своето образование преди датата на промяната през 2016 г. с оглед промяната на условията, при които ще придобият юридическа правоспособност.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Правото на труд, респ. правото на свободен избор на професия и избор на място на работа е от относителните основни права и действително подлежи на ограничаване с оглед баланс с други легитимни интереси – например специализацията на професиите, налагаща предвиждане на ред, който да гарантира придобиването на нужните познания за ефективно упражняване на съответната професия. Ограниченията обаче, които могат да се налагат в основно право, винаги трябва да са балансирани т.е. не само да преследват легитимна цел от обществен интерес, но и да са съразмерни и пропорционални. Именно принципът на пропорционалност, който е от конституционен ранг, изведен в практиката на Конституционния съд, но има и наднационално значение, предопределя една правова държава като такава – целта е основните права и свободи да се ограничават в най-минималната степен, нужна за постигането на припознатите от Конституцията легитимни цели.

Именно в тази рамка за допустима законодателна намеса е важно да се изследва горепосочената разпоредба на чл. 300, ал. 3 от ЗСВ, за да се прецени дали подобно ограничение в свободния избор на юридическа професия е от една страна легитимно допустимо, а от друга, ако е такова – то дали това ограничение спазва принципа на пропорционалност.

В тази връзка считам, че липсва легитимна цел на ограничението, установено с чл. 300, ал. 3 от ЗСВ поради следните аргументи:

Съгласно чл. 53 от Основния закон, единствено различните по степен и вид учебни заведения могат да предоставят образование. Те могат да бъдат както държавни, така и частни, като е предоставена законодателна свобода на преценка относно правната им уредба. Поради това Законът за висшето образование /ЗВО/ урежда начина и реда за придобиване на различното по степен образование, акредитацията на учебните заведения и признаването на издаваните от тях дипломи.

Чл. 7 от Закона за висшето образование предвижда, че висшите училища, акредитирани по реда на закона, са оправомощени да издават диплома за завършена образователно-квалификационна степен на висшето образование, европейско дипломно приложение, свидетелство за професионална квалификация и други основни документи. Дипломите се признават от държавата, а на издаваните при условията на ЗВО дипломи се полага печат с държавния герб, чрез който се удостоверява завършен курс на обучение по съответната специалност, респ. издържаните изпити, предвидени в плана за

обучение, придобитите теоретични знания на специалистите в дадена област, които са нужни, за да бъдат те годни да изпълняват съответната професия.

В областта на правото академичният календар предвижда обучението да се провежда пет години, както и образователно-квалификационната степен, която се предоставя, да е „магистър“. Съответно юридическа правоспособност може да се придобие единствено от лице, което е завършило висшето си образование по право в някое от акредитираните по реда на ЗВО висши училища.

Изпитът за юридическа правоспособност се провежда след проведения практически стаж от завършилите висше образование юристи, с цел да провери и да удостовери усвоените практически умения от стажант-юристите. Този изпит не цели проверка на теоретичната им подготовка по право, което е целта на семестриалните и държавните изпити по право по време на следването им в съответното висше училище. ЗСВ предвижда, че през времето на стажа стажант-юристите се запознават практически с основните функции и с организацията на работата на професиите, за които се изисква юридическо образование и участват в изготвянето на проекти на актове и документи с правно значение. Съобразно различните етапи на стажа /основен и професионален/ и институции, където той се провежда, същият има за цел да способства придобиването от стажант-юристите на различни практически познания, които да са в областта, в която съответната институция работи – например цел на стажа в районен съд е придобиването на практически познания по насрочването, подготовката и провеждането на съдебните заседания и изготвянето на съдебни актове.

Наредбата предвижда, че първият етап на изпита за правоспособност – тестът – има за цел да се проверяват придобитите по време на стажа практически знания и умения по образуването, движението и приключването на съдебните, прокурорските и следствените дела и свързаните с тях актове, а вторият етап на изпита - решаване на казус - има за цел да се проверяват уменията на кандидатите да анализират фактите с правно значение, както и да прилагат на практика теоретичните знания.

Видно от тази правна уредба е, че легитимната цел на правилата за придобиване на юридическа правоспособност чрез провеждане на практически стаж в различни институции, както и полагането на практически изпит е подготовката на юристите за практиката, т.е. чрез изпита за юридическа правоспособност не се цели проверка на придобитите теоретични познания по

право, които са минали проверка чрез семестриалните и държавните изпити в съответното висше училище. Следователно, чрез изпита на стажант-юристите не се цели санкциониране на евентуални пропуски на придобитите теоретични знания. Ефектът обаче на регламентираното в чл. 300, ал. 3 от ЗСВ ограничение за явяване на този изпит е именно санкциониране.

Законът не предвижда изрично какво се случва, когато стажант-юристът премине този праг и не издържи три пъти изпита за правоспособност, но следва изводът, че същият изцяло губи право да придобие юридическа правоспособност, въпреки и независимо от наличието на диплома за завършено висше юридическо образование, издадена от акредитирано висше училище. Практическият резултатът, до който се стига от тази правна уредба, е непризнаване на завършеното образование – в нарушение на правото на образование по чл. 53 от Конституцията, което включва и правото да се признае завършеното образование във висши училища, създадени в съответствие с чл. 53, ал. 5 и 6 от Конституцията.

Видно от мотивите на законодателя при приемането на оспорената редакция на нормата на чл. 300, ал. 3 от ЗСВ през 2016 г., предложените промени целят подобряване на режима за придобиване на юридическа правоспособност. Отбелязано е, че „Акцентът при полагане на теоретико-практичния изпит за придобиване на юридическа правоспособност е поставен именно върху придобитите практически знания и умения, като същевременно е преодолян сегашният формален подход при провеждането му“. Ограничаването на възможността за вземане на изпита за правоспособност до три пъти не се обсъжда в мотивите.

Посочената в мотивите цел за намиране на ефективен метод за проверка на придобитите от стажант-юристите познания може да бъде легитимна и допустимо преследвана от законодателя, доколкото в резултат на нея се установяват ефективни процедури за проверка на придобитите от юристите практически познания от стажа им в различните институции. Но дори и ефективният метод за проверка, респ. процедури, по никакъв начин не би следвало да могат да ограничават придобити права, признати до този момент от правната ни система по реда на признаване на завършено висше образование. Само и единствено различните по степен училища имат образователни правомощия и съответно правото да удостоверяват по надлежния начин полученото образование и е недопустимо на практика да се обезсмислят образованието и възможността чрез него да се упражнява избраната професия.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Не би следвало преценката, предоставена от законодателя на Министерство на правосъдието, да се допусне до степен, която да постави под въпрос самото образование като обезсмисли придобитата диплома и изцяло лиши занапред юриста от възможност да практикува юридическата професия при неиздържане на изпита три пъти.

Съгласна съм с изразената в мотивите на законопроекта за изменение цел за преодоляване на формалния подход при провеждане на изпита, което да доведе до допускане на качествено подготвени в практическо отношение юристи, но не и с това да се стигне до незначитане на проведеното обучение и получено образование чрез на практика лишаване от възможността завършилият и професионално формиран юрист да практикува професията си.

По принцип, въпросът за пропорционалността на намесата в някое основно право се поставя тогава, когато самата намеса е допустима, а в случая не се установява каква е целта на тази намеса, за да се прецени нейната допустимост. Както правото на труд, така и правото на образование са основни права, които не са абсолютни, а са относителни и търпят ограничаване, когато това е нужно за постигане на друга цел от общ интерес. КС в практиката си последователно подчертава, че предвид значимите материални, но също и морални последици от реализирането на основните права, не всяка цел може да бъде годно основание за тяхното ограничаване, а само цел от същия порядък, какъвто Конституцията допуска като основание за това /така например в Решение № 11 от 2010 г. по к.д. № 13/2010 г. и Решение № 1 от 2017 г. по к.д. № 6/2016 г./.

С чл. 300, ал. 3 се накърнява принципа за свобода на труда, прогласен в чл. 48, ал. 3 от Конституцията, който предоставя правото на всеки гражданин свободно да избира своята професия и място на работа. Гарантираното от Конституцията право на труд обхваща и възможността всеки гражданин свободно да избира своята професия и място на работа (в този смисъл вж. Решение № 8 от 27.07.1992 г. по к. д. № 7/1992 г.; Решение № 1 от 11.02.1993 г. по к. д. № 32/1992 г.; Решение № 3 от 13.04.2006 г. по к. д. № 4/2006 г.; Решение № 11 от 2.10.2012 г. по к. д. № 1/2012 г.). Титуляр на основното право на труд са не само лицата, които работят по трудово правоотношение, но и държавни служители, съдии, прокурори и следователи; лицата, които упражняват самостоятелно занаят, свободна професия и пр. (Решение № 17 от 2018 г. по к.д. № 9/2018 г., Решение № 2 от 2019 г. по к.д. № 2/2018 г.). Гарантираното от Конституцията право на труд обхваща и възможността всеки гражданин

свободно да избира своята професия и място на работа (Решение № 8 от 1992 г. по к.д. № 7/1992 г., Решение № 1 от 1993 г. по к.д. № 32/1992 г., Решение № 3 от 2006 г. по к. д. № 4/2006 г., Решение № 11 от 2012 г. по к.д. № 1/2012 г., Решение № 1 от 2017 г. по к.д. № 6/2016 г.). В основата на единното конституционно право на труд и неговото реализиране стои не само свободното решение за начина, по който човек ще осигури материалните предпоставки за живота и издръжката си, но и самото упражняване на професията с гаранции за достъп, за кариера и за свободно излизане от нея. Свободният избор на професия и място на работа означава, че всеки има право да започне работата, която желае, ако е обявена за заемане и има качествата и подготовката за това, както и да преустанови работа по свое желание, след като спази установения правен ред.

Възможността правото на труд и правото на образование да бъдат ограничавани в името на друга висша конституционна ценност поставя на преден план въпроса за допустимите от Конституцията предели на намеса в защитеното им съдържание. В търсене на отговор съвременната конституционноправна теория и практика си служат с принципа за пропорционалност. Постулатът за съразмерност присъства осезаемо в практиката на българския Конституционен съд с познато и утвърдено съдържание като мерило за границите на търпима намеса на държавата в пространството на основните права (Решение № 20 от 1998 г. по к.д. № 16 от 1998 г., Решение № 1 от 2002 г. по к.д. № 17/2001 г., Решение № 15 от 2010 г. по к.д. № 9/2010 г., Решение № 2 от 2011 г. по к.д. № 2/2011 г., Решение № 14 от 2014 г. по к.д. № 12/2014 г., Решение № 2 от 2015 г. по к.д. № 8/2014 г. и др.) и е изведен като компонент на принципа на правовата държава. Преценката за пропорционалност на едно или друго законодателно разрешение не се прави абстрактно, а отношението на съразмерност между защитаваната цел и прилаганото средство се установява при съпоставянето им. Затова изходът от повдигнатия спор за конституционностьта на чл. 300, ал. 3 от ЗСВ в частта „до три пъти“ зависи от отговора на въпроса: дали въведеното с тази разпоредба ограничение в правото на труд и образование е необходимо, подходящо и съразмерно средство за постигане на допустим легитимен резултат в една правова държава, от която се очаква да защитава балансирано правата и свободите на всички свои членове (Решение № 2 от 2011 г. по к.д. № 2/2011 г.).

В случая такава преценка не може да се направи, защото не е налице легитимен интерес, в защита на който е установено ограничението с чл. 300, ал. 3 от ЗСВ, а и във всички случаи намесата в основно право трябва да бъде такава, че да не лишава правото от самата му същност. Невъзможността да се упражнява

професията юрист поради невъзможността след третия неуспешен път да се вземе изпита за правоспособност води до практически отказ да се признае правото на свободен избор по отношение на юридическата професия, както и правото да бъде признато преминалото обучение и придобитото професионално висше образование за тази професия. В действителност, завършилият юрист се поставя в положение, еквивалентно с което и да е друго лице, което никога не е преминало пет-годишно обучение по право във висше училище и което няма право да се яви на изпит за юридическа правоспособност. Завършеното юридическо образование е обезсмислено и губи правно значение като фактически състав, пораждащ различните възможности за професионална реализация.

Оспорената разпоредба нарушава на следващо място и правото на личен живот, постулирано от чл.32 от Конституцията. Според релевантната практика на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), обективирана, *inter alia*, в решенията *Oleksandr Volkov v. Ukraine* от 09.01.2013 г. (жалба № 21722/11) и *Denisov v. Ukraine* от 25.09.2018 г. (жалба № 76639/11), някои съществени професионални аспекти са тясно свързани с правото на личен живот по чл.8 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС). Според релевантните мотиви на ЕСПЧ по делото *Oleksandr Volkov v. Ukraine*: „... §165. Страните не спорят, че е имало намеса в правото на жалбоподателя на зачитане на личния му живот. Съдът не намира причина да приеме нещо различно. Той отбелязва, че личният живот „обхваща правото на лицето да създава и развива връзки с други човешки същества, в това число връзки от професионален или делови характер“ (виж *C.* срещу Белгия, 7 август 1996 г., § 25, Reports 1996 III). Член 8 от Конвенцията „защитава правото на лично развитие и правото да се създават и развиват връзки с други човешки същества и с външния свят“ (виж *Pretty* срещу Обединеното кралство, № 2346/02, § 61, ECHR 2002 III). Понятието „личен живот“ не изключва по принцип дейността от професионален или делови характер. В края на краищата, именно в трудовия си живот мнозинството от хората имат сериозната възможност да развиват отношения с външния свят (виж *Niemietz* срещу Германия, 16 декември 1992 г., § 29, Series A no. 251 B). Ето защо вече е установено, че ограничения, наложени на достъпа до определена професия засягат „личния живот“ (виж *Sidabras and Džiautas* срещу Литва, №№ 55480/00 и 59330/00, § 47, ECHR 2004 VIII, и *Bigaeva* срещу Гърция, № 26713/05, §§ 22-25, 28 май 2009 г.). По подобен начин е прието, че уволнението е намеса в правото на зачитане на личния живот (виж *Özpinar* срещу Турция, № 20999/04, §§ 43-48, 19 октомври 2010 г.). Накрая, член

8 засяга и въпросите за защита на честта и доброто име като част от правото на зачитане на личния живот (виж Pfeifer срещу Австрия, № 12556/03, § 35, 15 ноември 2007 г., и А. срещу Норвегия, № 28070/06, §§ 63 и 64, 9 април 2009 г.)...“.

Важно е да се отбележи, че разумен баланс между правото на упражняване на юридическа професия и неговите законови ограничения, може да се търси например чрез определяне на разумен срок (1,2,3 години), в който трикратно провалилият се кандидат да не бъде допуснат до следващ изпит. Дефинитивното (пожизнено) лишаване от правна възможност да бъде положен изпит, в който да бъде доказано, че освен диплома за висше юридическо образование, кандидатът притежава и необходимите качества за упражняване на юридическа професия, по естеството си, както посочих по-горе, е санкция, която се налага, без да е налице неправомерно поведение. От нормативно уреденото ограничение губят както елиминираните кандидати, които вероятно ще бъдат мотивирани нелегално да извършват правни услуги, така и обществото, което е инвестирало значителен ресурс в тяхното обучение и дипломиране.

В допълнение, оспорената норма е в противоречие и със законодателството на ЕС. Макар правото на Съюза да не засяга правомощията на държавите членки в областта на образованието, следва да се зачитат разпоредбите, които се отнасят до основните свободи (в този смисъл решение от 11 септември 2007 г., Schwarz и Gootjes-Schwarz, C 76/05, EU:C:2007:492, т. 70). Също така, придобиването на юридическа правоспособност не засяга единствено лицата български граждани, а засяга всяко друго лице, което като дипломиран в друга държава членка юрист има желание и намерение да се установи на територията на България и да предоставя юридически услуги, както и всяко такова лице, което, без да се установи, има желание и намерение да предоставя такива услуги. Следователно правилата за придобиване на юридическа правоспособност могат да засегнат две от основните свободи, които са установени в Договора за функциониране на ЕС – свободата на установяване /чл. 49/ и свободата на предоставяне на услуги /чл. 56/. Именно поради това и чл. 295 ЗСВ, отчитайки нуждата от осигуряване на равно третиране на всички граждани в Съюза предвижда, че стажант-юрист може да е както български гражданин, така и гражданин на друга държава членка на ЕС.

Преминаването на стаж и на изпит за правоспособност има характер на ограничение в упражняването на юридическата професия, поради което трябва да се прецени дали същото е допустимо ограничение. Член 49 и член 56 от

ДФЕС налагат и изискват премахването на ограниченията на свободата на установяване и на свободата на предоставяне на услуги. Всички държавни мерки, в това число и законови разпоредби, които забраняват, препятстват или правят по-малко атрактивно упражняването на тези свободи следва да се считат за представляващи ограничение на тези свободи /така приема последователно Съдът в множество дела, сред които решение от 6 септември 2012 г., Комисия/Португалия, С 38/10, EU:C:2012:521, т. 26, С-439/99 Комисия/Италия, т. 22; С-442/02 CaixaBank France, т. 11; С-451/03 Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, т. 31; С-65/05 Комисия/Гърция, т. 48 и много други/.

Съгласно постоянната практика на Съда, ограничение на свободата на установяване и на предоставяне на услуги е допустимо, само ако, на първо място, е обосновано от императивно съображение от обществен интерес, и ако, на второ място, спазва принципа на пропорционалност. Това означава, че с това ограничение може съгласувано и последователно да се гарантира, без да се надхвърля необходимото, постигането на преследваната цел (решение от 23 февруари 2016 г., Комисия/Унгария, С 179/14, EU:C:2016:108, т. 166, С-424/97 *Найм*, т. 57) и цитираната там практика.

Правилата за придобиване на юридическа правоспособност като цяло са оправдани в общ интерес, доколкото са насочени към придобиване на практически познания относно функционирането на органите и институциите, с които бъдещият юрист ще следва да се ангажира и да работи – натрупване на практически познания, нужни за практическата работа в професията. Поради това, вътрешните правила в България в тази област по повод на този вид регулирана професия поначало попадат в свободата на преценка на държавата ни за допустимо ограничение. Съдът на ЕС приема последователно, че цел за осигуряване на висококачествено висше образование може да обоснове ограниченията на правото на установяване и предоставяне на услуги (вж. в този смисъл решение от 13 ноември 2003 г., *Neri*, С 153/02, EU:C:2003:614, т. 46, както и решение на Голям Състав от 06 октомври 2020г., ЕК/Унгария, дело С 66/18, ECLI:EU:C:2020:792, т. 187).

На следващо място обаче, е необходимо да се прецени дали при упражняване на тази запазена компетентност държавата ни не отива твърде далеч, надхвърляйки границите на предоставената и нормативна свобода и нарушавайки по непропорционален начин някоя от конституционните гаранции в ДФЕС, каквито са горепосочените свободи на движение, както и някое основно право, гарантирано от Хартата за основните права на ЕС.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Считам, че с приемането на оспорената част от чл. 300, ал. 3 от ЗСВ законодателят ни е нарушил границите на предоставената му свобода на допустимо ограничение в свободата на установяване и на предоставяне на услуги, стигайки не само до тяхното недопустимо засягане, но и до засягането на основните права на образование и на свободен избор на професия, гарантирани от член 14 и член 15 на Хартата за защита на основните права на ЕС.

Съгласно постоянната съдебна практика принципът на пропорционалност е част от основните принципи на правото на Съюза и изисква мерките, установени с разпоредба на правото на Съюза, да бъдат в състояние да осъществят легитимните цели, преследвани от съответната правна уредба, и да не надхвърлят необходимото за тяхното постигане (решение от 13 септември 2013 г., *Makhlouf/Съвет*, Т 383/11, Сб., EU:T:2013:431, т. 98 и цитираната съдебна практика). Всъщност, отново съгласно постоянната съдебна практика принципът на пропорционалност е част от общите принципи на правото на Съюза, които трябва да бъдат зачитани от националното законодателство, което попада в приложното поле или въвежда това право, включително при липсата на хармонизация на правото на Съюза в съответната област (вж. в този смисъл по отношение например решения от 11 април 2019 г., *Repsol Butano et DISA Gas*, С 473/17 и С 546/17, EU:C:2019:308, т. 39 и цитираната съдебна практика, и от 8 март 2022 г., *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld*, С 205/20, EU:C:2022:168, т. 31 и цитираната съдебна практика). За да се спази принципа на пропорционалност, мярката трябва да може последователно и системно да гарантира постигането на преследваната легитимна цел и не трябва да надхвърля подходящото и необходимото за нейното постигане, като се има предвид, че пораженията от нея неудобства не трябва да са несъразмерни с тези цели (вж. в този смисъл решения 25 януари 2018 г., *F*, С 473/16, EU:C:2018:36, т. 56, и от 7 септември 2022 г., *Cilevičs* и др., С 391/20, EU:C:2022:638, т. 65 и цитираната съдебна практика).

Отново съгласно постоянната съдебна практика, гарантираните от Хартата основни права трябва да се прилагат във всички случаи, уредени от правото на Съюза, и следователно трябва да се зачитат, по-конкретно когато национална правна уредба попада в приложното поле на това право (решение от 21 декември 2016 г., *AGET Iraklis*, С 201/15, EU:C:2016:972, т. 62 и цитираната съдебна практика). Такъв по-специално е случаят, когато национална правна уредба може да възпрепятства упражняването на една или няколко от гарантираните от Договора основни свободи и съответната държава членка се позовава на императивни съображения от общ интерес, за да обоснове подобна пречка.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

В настоящия случай ограничението на чл. 300, ал. 3 от ЗСВ ще може да се ползва от предвидените изключения само ако съответства на основните права, за чието спазване следи Съдът (решение от 21 декември 2016 г., AGET Iraklis, C 201/15, EU:C:2016:972, т. 63 и цитираната съдебна практика).

Съгласно член 14 от Хартата всеки има право на образование, като това основно право включва зачитане на полученото по надлежния начин образование. Именно и принципът на взаимното признаване, установен в материалите на предоставена компетентност на ЕС, където няма пълна хармонизационна уредба, както в случая, е довел до приемане на чл. 295 от ЗСВ, който предвижда, че стажант-юрист може да е всеки гражданин на ЕС, завършил висше юридическо образование, т. е. придобитото образование се признава и зачита.

Що се отнася до член 15, параграф 1 от Хартата, той прогласява правото на труд и на упражняване на свободно избрана или приета професия. Освен това свободното упражняване на професионална дейност е част от общите принципи на правото на Съюза (вж. в този смисъл решение от 29 март 2012 г., Interseroh Scrap and Metals Trading, C 1/11, EU:C:2012:194, т. 43 и цитираната съдебна практика). Съгласно Разясненията относно Хартата на основните права (ОВ С 303, 2007 г., стр. 17) свободата при избор на професия, закрепена в тази разпоредба, е призната в практиката на Съда, произтичаща по-специално от решения от 14 май 1974 г., Nold/Комисия (4/73, EU:C:1974:51, т. 12—14), от 13 декември 1979 г., Hauer (44/79, EU:C:1979:290, стр. 3727), и от 8 октомври 1986 г., Keller (234/85, EU:C:1986:377, т. 8). Посочената разпоредба е инспирирана и от член 1, параграф 2 от Европейската социална харта, подписана в Торино на 18 октомври 1961 г. и ревизирана в Страсбург на 3 май 1996 г., който изисква ефективна защита на правото на работника да придобива средствата си за издръжка чрез професия, която е избрал по свободна воля, както и от точка 4 от Хартата на Общността за основните социални права на работниците, приета на срещата на Европейския съвет, проведена в Страсбург на 9 декември 1989 г., която прогласява, че всяко лице е свободно да избира и да упражнява професия в съответствие с разпоредбите, регламентиращи всяка професия. Съдът на ЕС е признал, че член 15, параграф 1 от Хартата има широк обхват *ratione personae* и *ratione materiae* и въпреки че се поставя специален акцент върху правото на самоопределение на личността, обхватът на член 15, параграф 1 от Хартата далеч надхвърля този аспект. Всъщност формулировката му, изглежда, обхваща различните измерения на правото на труд: наличност, достъпност, приемливост и качество.

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Съгласно практиката на Съда, свободното упражняване на професионална дейност не е абсолютно, а може да бъде предмет на определени ограничения при условие, че тези ограничения действително отговарят на преследвани цели от общ интерес и не представляват по отношение на преследваната цел непропорционална и нетърпима намеса, която би могла да накърни самата същност на тези права (решение от 6 септември 2012 г., Deutsches Weintor, C 544/10, EU:C:2012:526, т. 54 и цитираната съдебна практика). В случая, обаче, без да е нужно отново да се преповтарят аргументите, изразени по-горе, намесата е радикална до степен да отрече самоопределението на съответното лице да се идентифицира с определена професия и желанието му да я упражнява, посвещавайки на обучението си пет години.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

Предвид изложеното и на основание чл. 150, ал. 3 от Конституцията на Република България, моля да образувате конституционно дело и да обявите за противоконституционна разпоредбата на чл. 300, ал. 3 в частта „до три пъти“ поради противоречието ѝ с разпоредбите на чл. 4, чл. 32, ал. 1, чл. 48, ал. 1 и ал. 3 и чл. 53 от Основния закон.

Моля да конституирате като заинтересувани страни по делото Народното събрание, Президента на Републиката, Министерския съвет, Върховния касационен съд и Върховния административен съд.

С уважение,

12/19/2023

X

ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Signed by: Diana Petrova Kovatcheva

ПРОФ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВЯРНО С ЕЛЕКТРОННО ¹³
ПОДПИСАНИЕЯ ОРИГИНАЛ

.....